Työ- ja elinkeinoministeriö 29.5.2023 / Leila Vilhunen, Jarkko Vesa

Sivistysvaliokunnalle

U-kirjelmät nettonollateollisuuden asetusehdotuksesta (U 6/2023 vp) sekä kriittisten raaka-aineiden tiedonannosta ja asetusehdotuksista (U 7/2023 vp)

Tausta

Komissio julkaisi 1.2.2023 vihreän kehityksen teollisuussuunnitelman tiedonannon, jossa esiteltiin kokonaisvaltainen suunnitelma Euroopan hiilineutraalin teollisuuden kilpailukyvyn edistämiseksi (E 174/2022 vp). Suunnitelma kattaa neljä pilaria: i) ennakoitava ja yksinkertaistettu sääntely-ympäristö; ii) nopeampi riittävän rahoituksen saanti; iii) osaamisen kehittäminen; iv) avoin kansainvälinen kauppa ja häiriönsietokykyiset toimitusketjut.

Sekä nettonollateollisuuden että kriittisten raaka-aineiden asetusehdotus ovat osa tiedonannon yhteydessä ilmoitetuista sääntelyn yksinkertaistamiseen pyrkivistä toimista. Eri toimien yhteisenä tavoitteena on edistää Euroopan teollisuuden vihreää siirtymää, vähentää Euroopan raaka-aine-, energia- ja teknologiariippuvuutta kolmansista maista, lisätä Euroopan houkuttelevuutta investointikohteena sekä vahvistaa osaamista ja työllisyyttä.

Osana muita ehdotettuja toimia, nettonollateollisuuden ehdotus sisältää säännöksiä myös osaamisen kehittämisestä ja laadukkaista työpaikoista (ehdotuksen luku V).

Nettonollateollisuutta käsittelevässä ehdotuksessa ei osoiteta EU-rahoitusta muihin asetusehdotuksen toimiin kuin teollisuusakatemioiden siemenrahoitukseen, johon komissio ilmoittaa käyttävänsä olemassa olevia rahoitusvälineitä ilman lisärahoitustarpeita.

Raaka-aine -ehdotukseen ei sisälly uusia EU-tason rahoitusvälineitä tai -mekanismeja, mutta komission ehdotuksen mukaan olemassa olevia EU-tason rahoitusohjelmia ja -välineitä (kuten elpymis- ja palautumistukiväline (RRF), Horisontti Eurooppa, Innovaatiorahasto, InvestEU ja koheesiorahoitus) voitaisiin hyödyntää arvoketjujen kehittämisessä.

Osaaminen ja työpaikat

Nettonollateollisuuden asetusehdotuksessa komissio ehdottaa perustettavaksi **nettonollateollisuusakatemioita** (*Net Zero Industry Academies*) Teollisuusakatemiat laatisivat raaka-aineita ja nettonollateknologioiden kehittämistä, tuottamista, asentamista, käyttöönottoa, käyttöä, huoltoa ja kierrätystä koskevia koulutusohjelmia ja -sisältöjä sekä oppimis- ja koulutusmateriaalia. Lisäksi teollisuusakatemioiden koulutus voi tukea lupien myöntämiseen oikeutettujen viranomaisten ja hankintaviranomaisten valmiuksia. Teollisuusakatemiat voisivat kehittää ja ottaa käyttöön osaamiskokonaisuuksia

työpaikkojen välisen liikkuvuuden sekä rajat ylittävän liikkuvuuden edistämiseksi. Teollisuusakatemiat edistäisivät sukupuolistereotypioiden kumoamista kiinnittäen huomiota tarpeeseen aktivoida enemmän naisia ja nuoria, myös työmarkkinoiden ulkopuolelta.

Komissio ehdottaa, että jäsenvaltiot arvioisivat säännöllisesti, vastaavatko teollisuusakatemioiden kehittämät koulutusohjelmat nettonollateknologioiden aloille säädettyjä kansallisia **ammattipätevyysvaatimuksia** ja vastaavuustapauksessa edesauttaisivat osaamiskokonaisuuden tunnustamista muodollisen pätevyyden osoitukseksi. Mikäli nettonollateknologioiden kannalta tärkeä ammattiryhmä on säännelty ammattipätevyysdirektiivissä, jäsenvaltioiden tulisi pyrkiä kehittämään yhteisiä vähimmäisvaatimuksia yhteisten koulutuspuitteiden luomiseksi ja pätevyyden automaattiseksi tunnustamiseksi.

Euroopan **nettonollafoorumi** tuottaisi osaavan työvoiman kysyntään ja tarjontaan liittyvää tietoa, toimisi tiedonvälittäjänä teollisuusakatemioiden ja kansallisten koulutuksen tarjoajien välillä sekä edistäisi teollisuusakatemioiden koulutusohjelmien toimeenpanoa. Foorumi edistäisi myös teollisuusakatemioiden koulutuskokonaisuuksien tunnustamista jäsenvaltioissa sekä eurooppalaisilla työmarkkinoilla. Foorumi voisi edesauttaa tarvittavien ammattiprofiilien kehittämistä keskeisimmille nettonollateknologioiden aloille.

Foorumi edistäisi asianmukaisia **työoloja** nettonollateollisuuden työpaikoissa sekä nuorten, naisten ja eläkeläisten aktivointia työmarkkinoille ja ammattitaitoisten työntekijöiden houkuttelemista kolmansista maista. Foorumi edistäisi jäsenvaltioiden keskinäistä koordinaatiota ja parhaiden käytäntöjen jakamista ja vaikuttaisi EU:n ja jäsenvaltioiden politiikkoihin osaajien houkuttelemiseksi kolmansista maista.

Kriittisten raaka-aineiden tiedonannossa komissio pitää tärkeänä osaamisen kehittämistä koko arvoketjussa. Keinoina osaamisen kehittämiseen tuodaan esiin ns. **raaka-aineakatemia** (*Raw Materials Academy*) sekä erilaiset muunto- ja täydennyskoulutukset. Tutkimus- ja innovaatiopuolen keinoina arvoketjun vahvistamiseen nostetaan esiin Horisontti Eurooppa -ohjelma sekä koordinoitu ja strateginen toimintasuunnitelma, jossa huomioitaisiin vaihtoehtoiset ja kehittyneet materiaalit. Lisäksi kehitettäisiin suunnitelma tulevaisuuden TKI -tarpeiden ohjaamiseen. Kriittisten raaka-aineiden asetusehdotuksessa ei ole mainintaa raaka-aineakatemiasta

Valtioneuvoston kanta

Sekä nettonollateknologian että kriittisten raaka-aineiden osalta valtioneuvosto tukeutuu jo aiemmin muodostettuun näkemykseen:

> *Valtioneuvosto pitää hyvänä unionin aktiivisia toimia nykyisiin ja tulevaisuuden haasteisiin vastaavan osaamisen varmistamiseksi sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että toimissa otetaan huomioon eri väestöryhmät ja toimialat laajasti.*

Nettonollateollisuuden säädösaloitteen osalta valtioneuvosto on täydentänyt kantaa seuraavasti:

> *Valtioneuvosto pitää tarpeellisena saada tarkempaa tietoa keinoista, joilla osaamista on tarkoitus lisätä ja suhtautuu alustavan varauksellisesti uusien eurooppalaisten koulutusrakenteiden luomiseen. Sen sijaan valtioneuvosto katsoo, että tarkoituksenmukaisempaa olisi kehittää koulutuksen sisältöjä ja koulutuksen saavutettavuutta olemassa olevia kumppanuuksia ja digitalisaatiota hyödyntäen. Koska ammattipätevyysdirektiivin nojalla tunnustetaan ammattipätevyys eikä koulutusohjelmaa, ei yksittäisiä koulutusohjelmia tulisi arvioida ammattipätevyyssääntelyn kautta.*

Valtioneuvosto tarkentaa kantojaan neuvottelujen edetessä ja toimittaa eduskunnalle tarvittavat jatkoselvitykset.